

ศักยภาพสินค้าชุมชนในจังหวัดนครพนมเพื่อจัดทำข้อเสนอการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
Potential of community products in Nakhon Phanom province to prepare a proposal
for registration of geographical indication

ชนิดา ยุกบลไสย์¹, กัญญลยา มิขะมา^{2*}, อธิราชย์ นันขันตี³, เสาวคนธ์ เหมวงษ์⁴
คมกฤษณ์ ชูเรือง⁵, อังศุมาลิน สมเทพ⁶ และ กิตติธันต์ ญาณพิสิษฐ์⁷
Chania Yubolsai¹, Kanlaya Mikhama^{2*}, Athirach Nankhantee³, Saowakon Hemwong⁴,
Komkrit Chooruang⁵, Aungsumalin Somthep⁶ and Kittanut Yanpisit⁷
บทคัดย่อ

การศึกษาศักยภาพสินค้าชุมชนในจังหวัดนครพนมเพื่อจัดทำข้อเสนอการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการสำรวจสินค้าชุมชนที่มีศักยภาพสำหรับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และเพื่อจัดทำข้อเสนอสินค้าชุมชนของจังหวัดนครพนมในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยมีกลุ่มเป้าหมายผู้เกี่ยวข้องที่เป็นผู้ผลิต ผู้แปรรูปและผู้จัดจำหน่าย ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นคณะกรรมการขับเคลื่อนและบริหารจัดการสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) จังหวัดนครพนม ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง โดยมีเครื่องมือวิจัยประเภทแบบสำรวจ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อย ผลการวิจัยพบว่า สินค้าชุมชนที่มีศักยภาพในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประกอบด้วย ครกดินเผาบ้านกลาง มันแกวน้ำท่าธาตุพนม ผลิตภัณฑ์กักบ้านเหล่าพัฒนา ผ้ามุกนครพนม อุเรณู ข้าวปุ้นเรณู และข้าวน้ำย่อย ในขณะที่การจัดทำข้อเสนอในการยื่นขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ คณะกรรมการจังหวัดนครพนมได้คัดเลือกสินค้าชุมชน 3 ชนิดได้แก่ ครกดินเผาบ้านกลาง มันแกวน้ำท่าธาตุพนม ผลิตภัณฑ์กักบ้านเหล่าพัฒนา เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอสินค้าชุมชนของจังหวัดนครพนมในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

คำสำคัญ : สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์, นครพนม, เครื่องปั้นดินเผา, พืชเศรษฐกิจ, หัตถกรรม

Received : 6 กรกฎาคม 2566
Revised: 22 สิงหาคม 2566
Accepted : 28 สิงหาคม 2566

- 1 สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยนครพนม, Research and development institute Nakhon Phanom University
- 2 คณะเกษตรและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยนครพนม, Faculty of Agriculture and Technology Nakhon Phanom University
- 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม, Faculty of Education, Nakhon Phanom University
- 4 คณะเกษตรและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยนครพนม, Faculty of Agriculture and Technology Nakhon Phanom University
- 5 คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม, Faculty of Engineering Nakhon Phanom University
- 6 วิทยาลัยนาหว้า มหาวิทยาลัยนครพนม, Nawa College Nakhon Phanom University
- 7 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, Faculty of Liberal Arts Kalasin University

*Corresponding author: kanlaya@npu.ac.th

ABSTRACT

An article on the potential of community products in Nakhon Phanom Province to prepare proposals for registration of geographical indications It is a qualitative research aimed at exploring potential products for registration of geographical indications. and to prepare proposals for registration of geographical indications Nakhon Phanom Province It is a qualitative research. The purpose of this article is to explore potential products for Geographical Indication registration. Committee of Nakhon Phanom Province with a target group of related people who are manufacturers Processors and distributors An expert who is a committee for driving and managing Geographical Indication products, Nakhon Phanom Province obtained through selective selection. Research tools such as surveys, observations, interviews and focus groups. The results showed that Community products that have the potential for registration of geographical indications include: Ban Klang Clay, Mun Kaew Nam Kam That Phanom, Ban Lao Pattana Sedge Products. , Nakhon Phanom Mook fabric, U-Renu, Renu rice noodle and Nam Yoi rice. While preparing proposals for registration of geographical indications Committee of Nakhon Phanom province has selected 3 products; Khok Din Phao Ban Klang, Mun Kaew Nam Kam That Phanom and Ban Lao Pattana Sedge Products.

Keywords : Geographical Indication, Nakhon Phanom, Pottery, Economic plant, Handicrafts

บทนำ

นโยบายรัฐบาลที่มุ่งเน้นการเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของผู้ประกอบการไทยทุกระดับให้สามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างรายได้ให้เกษตรกรและผู้มีรายได้น้อย โดยการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น (Local economy) มุ่งเน้นการสร้างการเจริญเติบโตจากภายในประเทศ ส่งเสริมการค้าการลงทุนภายในท้องถิ่น สร้างชุมชนให้เข้มแข็งมีความสามารถในการแข่งขัน ที่จะผลักดันให้สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยเป็นที่รู้จักในต่างประเทศ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่ง “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” หมายความว่า ชื่อสัญลักษณ์หรือสิ่งอื่นใด นิยามที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์และที่สามารถบ่งบอกว่าสินค้าที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้น เป็นสินค้าที่มีคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าว สำหรับประเทศไทยมีการตรา “พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ.2546” เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้เพราะประเทศมีนโยบายที่จะให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อป้องกันมิให้ประชาชนสับสนหรือหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า

โดยกำหนดให้มีการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าที่มาจากแหล่งภูมิศาสตร์ และห้ามการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อันจะทำให้เกิดความสับสนหรือหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์อันแท้จริงของสินค้าที่ระบุในทะเบียน ในขณะที่กติกานโยบายดังกล่าวเป็นการอนุรักษ์การตามพันธกรณีที่ประเทศไทยมีตามข้อ 22 ถึงข้อ 24 แห่งความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้า ในภาคผนวกท้ายความตกลงมาร์ราเกช จัดตั้งองค์การการค้าโลกด้วย แต่กฎหมายไทยในปัจจุบันยังไม่เพียงพอที่จะรองรับนโยบายการให้ความคุ้มครองและรองรับพันธกรณีดังกล่าวได้ สมควรมีกฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2546)

กรมทรัพย์สินทางปัญญาได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยแล้วจำนวนทั้งสิ้น 171 สินค้า ครอบคลุมทั้ง 77 จังหวัด เป็นของภาคตะวันออกเฉียเหนือ จำนวน 40 สินค้าและเป็นของจังหวัดในกลุ่มสนุก (จังหวัดสกลนคร จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร) จำนวน 8 สินค้า คิดเป็นร้อยละ 4.68 ของสินค้า GI ทั้งหมด ได้แก่ จังหวัดสกลนครมีจำนวน 5 ชนิด ได้แก่ ข้าวฮางหอมทองสกลทวาปี (ปี พ.ศ.2549) หมากเม่าสกลนคร (ปี พ.ศ.2549)

เนื้อโคขุนโพนยางคำ (ปี พ.ศ.2552) น้ำหมากเมาสกลนคร (ปี พ.ศ.2557) และผ้าครามธรรมชาติสกลนคร (ปี พ.ศ. 2557) ในขณะที่จังหวัดมุกดาหารมีจำนวน 1 ชนิด ได้แก่ ผ้าหมักโคลนหนองสูง (ปี พ.ศ.2559) และจังหวัดนครพนมมีจำนวน 2 ชนิด ได้แก่ สับปะรดท่าอุเทน (ปี พ.ศ.2556) และลิ้นจี่นครพนม (ปี พ.ศ.2556) ซึ่งสินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตร (Agricultural Based Products) และสินค้าหัตถกรรมที่ผู้ผลิตในชุมชนได้ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและลักษณะพิเศษที่เป็นผลมาจากปัจจัยธรรมชาติสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของแหล่งผลิตผสมผสานเข้ากับภูมิปัญญาของคนในพื้นที่ที่สั่งสมกันมาจนมีชื่อเสียงเป็นที่กล่าวขานทั่วไป การใช้ชื่อแหล่งภูมิศาสตร์กับสินค้านี้เปรียบเสมือนเป็น แบรินด์ของชุมชนที่บ่งบอกถึงคุณภาพและแหล่งที่มาของสินค้า ดังนั้นการสร้างภาพเชื่อมั่นในด้านคุณภาพ กระบวนการผลิต และแหล่งที่มาของสินค้าชุมชนเหล่านี้จึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง

จังหวัดนครพนมตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย เนื้อที่ประมาณ 5,512.7 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3,445,414.32 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจุดผ่านแดนไปประเทศลาว รวม 6 จุด เป็นจุดผ่านแดนถาวร 2 จุด และจุดผ่อนปรน 4 จุด จุดผ่านแดนที่สำคัญและเป็นสากล คือด่านสะพานมิตรภาพไทย - ลาว แห่งที่ 3 ในแผนพัฒนาจังหวัด พ.ศ. 2561 - 2565 (ฉบับทบทวน ปี 2565) จังหวัดนครพนมตั้งเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดเป็น “เมืองน่าอยู่ ประตูละครธุรกิจสู่อาเซียนและจีนตอนใต้-ตะวันออก” โดยมีแผนพัฒนาที่สำคัญ 6 ประเด็นได้แก่ ประเด็นการพัฒนาที่ 1 การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวและบริการ ประเด็นการพัฒนาที่ 2 การพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ประเด็นการพัฒนาที่ 3 การพัฒนาการค้าและการลงทุน ประเด็นการพัฒนาที่ 4 การพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต เพื่อสร้างสุขอย่างยั่งยืน ประเด็นการพัฒนาที่ 5 การรักษาความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย และประเด็นการพัฒนาที่ 6 การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (สำนักงานจังหวัดนครพนม, 2565) อย่างไรก็ตาม แผนพัฒนาจังหวัดดังกล่าวไม่ได้อธิบายแผนงานเกี่ยวกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรง แต่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นเครื่องหมายสำคัญในการสร้างอำนาจการต่อรอง สร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์ให้มีความโดดเด่นในเรื่องความ

หลากหลายและปริมาณของสินค้า GI อีกทั้งจังหวัดนครพนมมีสินค้าที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปก่อนหน้านี้แล้ว จำนวน 2 รายการ ซึ่งเป็นจำนวนน้อยและขาดความหลากหลาย ดังนั้นสำนักงานจังหวัดนครพนม โดยสำนักงานพาณิชย์จังหวัดนครพนม และคณะวิจัย จึงได้มุ่งศึกษาศักยภาพสินค้าชุมชนในจังหวัดนครพนมเพื่อจัดทำข้อเสนอการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ.2546 อันจะช่วยเพิ่มการยื่นขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดนครพนมให้มีจำนวนเพิ่มขึ้นโดยคาดหวังให้นำมาซึ่งรายได้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นเป็นตามเป้าหมายของแผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด และยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจสินค้าชุมชนที่มีศักยภาพสำหรับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จังหวัดนครพนม
2. เพื่อจัดทำข้อเสนอสินค้าชุมชนของจังหวัดนครพนมในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาศักยภาพสินค้าชุมชนในจังหวัดนครพนมเพื่อจัดทำข้อเสนอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ขอบเขตการวิจัย กลุ่มเป้าหมาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนการวิจัย การวิเคราะห์ผลการวิจัย และการนำเสนอผลการวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ ในการวิจัยครั้งนี้กำหนดพื้นที่ในจังหวัดนครพนม

1.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตเนื้อหาเป็น 2 ด้านประกอบด้วย สินค้าที่มีศักยภาพสำหรับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อค้นหาสินค้าชุมชนในพื้นที่จังหวัดนครพนม และเข้าสู่กระบวนการพิจารณาศักยภาพสินค้าด้วยการจัดประชุมร่วมกับสำนักงานจังหวัด และการให้ความเห็นที่สำคัญต่อศักยภาพแต่ละสินค้าโดยผู้แทนจากกรมทรัพย์สินทางปัญญา จากนั้นได้จัดทำข้อเสนอในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

เพื่อวิเคราะห์สินค้าที่มีศักยภาพ คัดเลือกสินค้าที่มีศักยภาพ และจัดทำข้อเสนอในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

2. กลุ่มเป้าหมาย

ในการวิจัยครั้งนี้กำหนดกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 3 ส่วนประกอบด้วย

2.1 ผู้เกี่ยวข้อง เป็นผู้ผลิต ผู้แปรรูป และผู้จำหน่ายสินค้าชุมชนในจังหวัดนครพนม จำนวน 400 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงตามประเภทสินค้า

2.2 ผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับสินค้าชุมชนที่มีศักยภาพ ผู้มีบทบาทในการผลักดันสินค้าชุมชน ผู้บริหารส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับสินค้า ตัวแทนกรมทรัพย์สินทางปัญญาในรูปแบบโครงสร้างของคณะกรรมการขับเคลื่อนและบริหารจัดการสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) จังหวัดนครพนม จำนวน 30 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

2.3 ผู้ปฏิบัติ เป็นคณะผู้วิจัยประกอบด้วยตัวแทนจากสำนักงานพาณิชย์จังหวัดนครพนม จำนวน 3 คน และอาจารย์ เจ้าหน้าที่จาก สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยนครพนม จำนวน 10 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสำรวจ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจเพื่อค้นหาสินค้าชุมชนในพื้นที่จังหวัดนครพนม

3.2 แบบสังเกต เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาศักยภาพของสินค้าชุมชนในพื้นที่จังหวัดนครพนม

3.3 แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือใช้ในการศึกษาศักยภาพของสินค้าชุมชนในพื้นที่จังหวัดนครพนมทั้งในกลุ่มเป้าหมายประเภทผู้เกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญ

3.4 การประชุมกลุ่มย่อย เป็นเครื่องมือใช้ในการศึกษาศักยภาพของสินค้าชุมชนในพื้นที่จังหวัดนครพนมทั้งในกลุ่มเป้าหมายประเภทผู้เกี่ยวข้อง และการคัดเลือกสินค้าชุมชนในการยื่นขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกลุ่มเป้าหมายประเภทผู้เชี่ยวชาญ

4. ขั้นตอนการวิจัย

4.1 การลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อสำรวจข้อมูลเบื้องต้น จัดเก็บข้อมูล สินค้าที่มีความเป็นไปได้ในการขอขึ้นทะเบียน GI จำนวน 7 สินค้า

4.2 การประชุมเพื่อพิจารณาสินค้าที่มีความเป็นไปได้ของการขอขึ้นทะเบียน GI โดยกำหนดให้พิจารณาจาก 7 สินค้า ให้เหลือจำนวน 3 สินค้า

4.3 การตรวจสอบกระบวนการผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีความเป็นไปได้โดยคณะกรรมการระดับจังหวัดนครพนม

4.4 การลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสินค้าในด้านคุณลักษณะพิเศษ (specification) ของสินค้า ข้อมูลการผลิต ข้อมูลทางการตลาด การกำหนดคุณลักษณะพิเศษ (specification) ของสินค้า จัดทำร่างข้อกำหนด คุณลักษณะพิเศษของสินค้าแต่ละชนิด

4.5 การจัดทำรายละเอียดร่างคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จำนวน 3 สินค้าและจัดทำรายละเอียดคำขอสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คู่มือปฏิบัติงานสำหรับสมาชิกผู้ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แผนการตรวจสอบควบคุมสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รายละเอียดผู้มีหน้าที่ตรวจสอบสินค้า คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการการตรวจสอบรับรอง รายชื่อสมาชิกผู้ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และพื้นที่และปริมาณการผลิตสินค้า

4.6 การยื่นคำขอสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้องประกอบการยื่นคำขอสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับกรมทรัพย์สินทางปัญญา

5. การวิเคราะห์ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่ การประเมิน และการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปตามข้อกำหนดของการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์โดยใช้สถิติการวิจัยประเภทค่าร้อยละ

6. ผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ ดังนี้

1. สินค้าที่มีศักยภาพสำหรับการขึ้นทะเบียน สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จังหวัดนครพนม

ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสำรวจข้อมูลสินค้าชุมชนที่เข้า
ข่ายตามนิยามของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย ช่วง
เดือนกันยายน-พฤศจิกายน 2565 โดยใช้แบบสำรวจ แบบ
สังเกต แบบสัมภาษณ์ และจัดเวทีประชุมกลุ่มย่อย
รวบรวมข้อมูลรายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ชุมชน และได้
คัดเลือกสินค้าที่มีศักยภาพสำหรับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้
ทางภูมิศาสตร์ จังหวัดนครพนม จำนวน 7 รายการ
ประกอบด้วย ครกดินเผาบ้านกลาง มันแกวน้ำก่ำธาตุพนม
ผลิตภัณฑ์กักบ้านเหล่าพัฒนา ผ้ามุกนครพนม อูเรณู
ข้าวปุ้นเรณู และข้าวน้ำย่อย

ผู้วิจัยในฐานะผู้ปฏิบัติร่วมกับสำนักงานพาณิชย์
จังหวัดนครพนม ได้สรุปผลข้อมูลสินค้าหรือผลิตภัณฑ์
ชุมชนท้องถิ่นที่คาดว่าเข้าข่ายเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทาง
ภูมิศาสตร์ไทย จังหวัดนครพนม ตามแบบฟอร์มคำขอขึ้น
ทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) และจัดประชุม
คณะกรรมการส่งเสริมการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
จังหวัดนครพนม ร่วมกับผู้แทนกรมทรัพย์สินทางปัญญา
เพื่อพิจารณาสินค้าของจังหวัดนครพนมที่เหมาะสมที่จะ
ส่งเสริมเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัด
นครพนมและเป็นไปได้ของการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทาง
ภูมิศาสตร์ของจังหวัดนครพนม ผลการคัดเลือกเรียงลำดับ
แสดงผลดังตารางต่อไป ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการเรียงลำดับความสำคัญของ
ผลิตภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นที่คาดว่าเข้าข่ายเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้
ทางภูมิศาสตร์ไทย

ลำดับ ความสำคัญ	ชื่อสิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์	พื้นที่
1	ครกดินเผาบ้านกลาง	อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม
2	ผลิตภัณฑ์กักบ้าน เหล่าพัฒนา	อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม
3	มันแกวน้ำก่ำธาตุ พนม	อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม
4	ผ้ามุกนครพนม	อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม

5	อูเรณู	อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม
6	ข้าวน้ำย่อย	อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม
7	ข้าวปุ้นเรณู	อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

จากตารางที่ 1 ผลการเรียงลำดับความสำคัญของ
ผลิตภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นที่คาดว่าเข้าข่ายเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้
ทางภูมิศาสตร์ไทยทั้ง 7 เรียงลำดับได้ดังนี้ ครกดินเผา
บ้านกลาง ผลิตภัณฑ์กักบ้านเหล่าพัฒนา มันแกวน้ำก่ำ
ธาตุพนม ผ้ามุกนครพนม อูเรณู ข้าวน้ำย่อยและ
ข้าวปุ้นเรณู ตามลำดับ หากแยกเป็นประเภทของ
ผลิตภัณฑ์จะ พบว่าประเภทสินค้าหัตถกรรมมีสัดส่วนมาก
ที่สุดจำนวน 3 ชนิดประกอบด้วย ครกดินเผาบ้านกลาง
ผลิตภัณฑ์กักบ้านเหล่าพัฒนา และ ผ้ามุกนครพนม คิด
เป็นร้อยละ 42.85 ส่วนผลิตภัณฑ์ประเภทแปรรูปอาหาร
และเครื่องดื่มจำนวน 2 ชนิด ประกอบด้วย อูเรณู และ
ข้าวปุ้นเรณู คิดเป็นร้อยละ 28.57 และประเภทสินค้าทาง
การเกษตรจำนวน 2 ชนิด ประกอบด้วย มันแกวน้ำก่ำ
ธาตุพนม และข้าวน้ำย่อย คิดเป็นร้อยละ 28.57 และหาก
แยกประเภทตามพื้นที่จะพบว่าผลิตภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นที่
คาดว่าเข้าข่ายเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย
กระจายอยู่ใน 5 อำเภอประกอบด้วย อำเภอท่าอุเทน
อำเภอนาหว้า อำเภอธาตุพนม อำเภอเรณูนคร และ
อำเภอเมือง โดยพื้นที่ที่มีความถี่ของสินค้ามากที่สุดคือ
อำเภอนาหว้ามีผลิตภัณฑ์จำนวน 2 ชนิดคือผลิตภัณฑ์กัก
บ้านเหล่าพัฒนา และผ้ามุกนครพนม ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็น
สินค้าหัตถกรรม ในขณะที่อำเภอเรณูนคร มีผลิตภัณฑ์
จำนวน 2 ชนิดคือ อูเรณู และข้าวปุ้นเรณู ซึ่งล้วนแล้วแต่
เป็นสินค้าหัตถกรรมผลิตภัณฑ์ประเภทแปรรูปอาหารและ
เครื่องดื่ม

ในขั้นตอนการประชุมเพื่อพิจารณาสินค้าที่มี
ความเป็นไปได้ของการขอขึ้นทะเบียน GI เพื่อคัดเลือก
ผลิตภัณฑ์ให้เหลือจำนวน 3 ชนิด ดำเนินการเมื่อวัน
อังคาร ที่ 6 ธันวาคม พ.ศ.2565 ณ ห้องประชุมพระธาตุ
พนม ชั้น 5 ศาลากลางจังหวัดนครพนม โดยผู้เชี่ยวชาญซึ่ง
เป็นคณะกรรมการส่งเสริมการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทาง

ภูมิศาสตร์จังหวัดนครพนม ที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้เสนอรายการสินค้าเพื่อขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จังหวัดนครพนม ในปี พ.ศ.2565 จำนวน 3 สินค้า ได้แก่ ครกดินเผาบ้านกลาง ผลิตภัณฑ์กักบ้านเหล่าพัฒนา และมันแกวน้ำก่ำธาตุพนม โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลเพิ่ม และจัดทำข้อเสนอในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จังหวัดนครพนมต่อไป

2. การจัดทำข้อเสนอในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จังหวัดนครพนม

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสินค้าในด้านคุณลักษณะพิเศษ (specification) ของสินค้า ข้อมูลการผลิต ข้อมูลทางการตลาด และการกำหนดคุณลักษณะพิเศษ (specification) ของสินค้าที่จะขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทั้ง 3 สินค้า ซึ่งเนื้อหาประกอบไปด้วย รายละเอียดประกอบคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ คำนิยามของสินค้า ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางเคมี ลักษณะทางชีวภาพ หรือลักษณะอื่น ๆ ตามความเหมาะสมของสินค้า วัตถุดิบ และแหล่งที่มาของวัตถุดิบ ขอบเขตของแหล่งวัตถุดิบ กระบวนการผลิต ภูมิปัญญาที่สัมพันธ์กับสินค้า ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ที่สัมพันธ์กับสินค้า รายละเอียดเกี่ยวกับที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียน รายละเอียดแสดงการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียน คู่มือปฏิบัติงานสำหรับสมาชิกผู้ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แผนการตรวจสอบควบคุมสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รายละเอียดผู้มีหน้าที่ตรวจสอบสินค้า หรือสำเนาคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการการตรวจสอบรับรองรายชื่อสมาชิกผู้ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พื้นที่และปริมาณการผลิตสินค้า ผลการศึกษาแสดงผลดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ครกดินเผาบ้านกลาง

2.1 ครกดินเผาบ้านกลาง

ชาวบ้านกลาง เรียกตนเองว่า “ไทญ้อ” เดิมอาศัยอยู่เมืองหงสาทางตอนเหนือของประเทศลาวแล้วอพยพมาตั้งถิ่นฐานทางตอนใต้ด้วยเหตุผลการเมือง เมื่อ พ.ศ. 2351 ช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ 2 ชุมชนไทญ้อบ้านกลาง แยกมาจากชุมชนไทญ้อ เมืองท่าอุเทน เพราะมีระยะทางห่างจากกันประมาณ 3.5 กิโลเมตร ตั้งอยู่ใกล้แหล่งน้ำสำคัญ คือ หนองแวง หนองกุดข้าว ห้วยน้อยห้วย ห้วยบ่อ ห้วยทราย ซึ่งสามารถใช้น้ำในการเกษตรและจับสัตว์น้ำได้ตลอดปี อาชีพหลัก คือ ทำนา สวนสับปะรด ปลูกลูกยาราคา อาชีพเสริม คือ การทำเครื่องปั้นดินเผาครก ภูมิปัญญาการปั้นครกดินเผา มีเพียงแห่งเดียวในจังหวัดนครพนม ทั้งนี้การปั้นครกดินเผาเริ่มจาก ปู่ไห ชาวจังหวัดอุบลราชธานี อพยพมาอาศัยที่บ้านกลาง สันนิษฐานว่าน่าจะอพยพมาราวรัชกาลที่ 3 พร้อมกับการอพยพของราชบุตร (เสน) เมืองเขมราฐและไพร่พล ตั้งเมืองที่ปากน้ำสงครามแทนชาวไทญ้อเดิม ตั้งเมืองไชยบุรี เมื่อ พ.ศ. 2381 ปู่ไห เป็นคนเริ่มปั้นครกเป็นคนแรกของชุมชน และถ่ายทอดให้กับชาวบ้านกลางด้วยตนเอง เพื่อผลิตไว้ใช้ในครัวเรือน ต่อมาได้นำไปแลกสินค้าเปลี่ยนสินค้าจนเป็นสินค้าสำคัญของบ้านกลาง

ลักษณะทางกายภาพที่โดดเด่นของครกบ้านกลางคือเป็นครกดินเผาที่มีสีน้ำตาลจนถึงดำ มีความแกร่งเมื่อเคาะจะมีเสียงดังกังวาน ทนต่อแรงกระแทก ซึ่ง

วัตถุดิบที่สำคัญของการทำครกคือดินเหนียวจากบ่อดินหนองกุดคำ และทรายแม่น้ำโขงซึ่งเป็นทรายที่มีแร่เหล็กปะปนนำมาผสมในขั้นตอนนวดดิน ดินในพื้นที่ดังกล่าวมีเนื้อดินเหนียวปริมาณมาก และยังคงองค์ประกอบของธาตุเหล็ก (Fe) และ แมงกานีส (Mn) สูงกว่า ซึ่งธาตุ Fe ที่อยู่ในดินมีหลายรูป เช่น เฟอร์ริกออกไซด์ (Fe_2O_3) และ เฟอร์ริกออกไซด์ (FeO) เป็นต้น หากมีธาตุ Fe ปริมาณสูงจะทำให้ดินเกิดสน้ำตาล ทำให้ค่าความทนไฟในดินลดลง และเมื่อละลายน้ำอาจทำให้ผิวของเครื่องปั้นดินเผา มีสีน้ำตาล และทำให้เกิดจุดสีน้ำตาลในเนื้อดินที่ผ่านการเผา ส่วนธาตุ Mn ส่วนใหญ่จะอยู่ในดินในรูปของออกไซด์ และมีคุณสมบัติเป็นสารช่วยหลอมละลายโดยแมงกานีสไดออกไซด์จะทำให้ดินที่เผาแล้วมีสีน้ำตาลจนถึงดำ ดังนั้นครกดินเผาที่ผลิตจากดินบริเวณหนองกุดคำ บ้านกลาง ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม จึงมีลักษณะเป็นสีดำเข้มมีจุดสีน้ำตาล และมีความแข็งแรงสูง

กระบวนการผลิตในการผลิตครกบ้านกลางที่สำคัญประกอบด้วย

1. ขั้นตอนการเตรียมดิน โดยใช้ดินเหนียว สีนวลปนเหลือง เนื้อดินจับเป็นก้อนแน่นไม่ร่วนซุยผสมด้วยทรายละเอียด ผสมนวดให้เนื้อดินกับทรายให้เข้ากัน ต่อจากนั้นนำดินมาตากให้แห้งสนิทประมาณ 1 สัปดาห์ แล้วนวดดินให้แตกก่อนจะนำไปแช่น้ำในบ่อซีเมนต์ 1 คืนหลังจากนั้นปล่อยน้ำออกจากบ่อ ปล่อยให้ดินสะเด็ดน้ำแล้วนำดินไปนวดด้วยเครื่องรีดดินให้ละเอียดเนียน ผสมด้วยทรายแม่น้ำโขงละเอียดนวดให้เนื้อดินกับทรายให้เข้ากัน แล้วอัดเป็นแท่ง

2. ขั้นตอนการขึ้นรูป นำแท่งดินที่นวดแล้วมาปั้นขึ้นรูปโดยใช้แบบพิมพ์ หรือขึ้นรูปครกด้วยมือโดยมีขนาดของครก 6 ขนาดดังนี้ ขนาดจัมโบ้กว้าง 12 นิ้ว สูง 11 นิ้ว ใช้ดินประมาณ 15 กิโลกรัม ขนาดรองจัมโบ้กว้าง 10 นิ้ว สูง 8 นิ้ว ใช้ดินประมาณ 13 กิโลกรัม ขนาดจัมโบ้กว้าง 9 นิ้ว สูง 7 นิ้ว ใช้ดินประมาณ 12 กิโลกรัม ขนาดตึกกว้าง 8 นิ้ว สูง 6 นิ้ว ใช้ดินประมาณ 11 กิโลกรัม ขนาดตอกกว้าง 7 นิ้ว สูง 6 นิ้ว ใช้ดินประมาณ 10 กิโลกรัม และขนาดเต็ก กว้าง 5 นิ้ว สูง 4 นิ้ว ใช้ดินประมาณ 9 กิโลกรัม นำครกที่ขึ้นรูปแล้วมาผึ่งให้แห้งก่อนเข้าเตาเผา

3. ขั้นตอนการเผาและเปิดเตา เตาที่ใช้ในการเผาครกเป็นเตาชนิดใช้ไม้ฟืนไม้ รูปทรงเตาจะมีหลังคาโค้งรีคล้ายประทุนเรือหรือหลังเต่า ส่วนประกอบของเตาแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือพื้นที่บรรจุเชื้อเพลิง พื้นที่วางครก และปล่องไฟ ชาวบ้านจะลำเลียงครกที่แห้งแล้วเข้าเตาเตาระดับครัวเรือน มีขนาดเล็ก สามารถนำครกเข้าได้ประมาณ 1,500-2,500 ใบ เตาขนาดกลาง เป็นเตาที่เกิดจากการรวมกลุ่มของครัวเรือน สามารถนำครกเข้าได้ประมาณ 2,500-5,000 ใบ และเตาขนาดใหญ่ เป็นเตาจากการรวมกลุ่มหลายๆครัวเรือน สามารถนำครกเข้าได้ประมาณ 2,500- 5,000 ใบ โดยการเผาแต่ละครั้งทั้งนี้ใช้เวลา 4-5 วันต่อการเผา 1 ครั้ง

4. ขั้นตอนการเผา เริ่มจากการจุดไฟไม้ฟืนไว้ปากเตา ทิ้งไว้อย่างน้อย 24 ชั่วโมง สังเกตว่ามีลมดูดเปลวไฟเข้าไปข้างในเตาแล้ว ต่อไปให้ใส่ไม้ฟืนในพื้นที่บรรจุเชื้อเพลิง อุณหภูมิในเตาช่วงนี้จะสูงขึ้นและค่อยๆ แรงไฟ ให้ความร้อนประมาณ 1,200 - 1,500 องศาเซลเซียส สังเกตเปลวไฟพุ่งสูงจากปล่อง ใช้เวลารวมในการเผาทั้งหมดประมาณ 3 วัน การตรวจสอบอุณหภูมิและความสุกใช้ภูมิปัญญา คือ เอาชิ้นส่วนของครกหรือเรียกว่า “ปากครก” เผาที่หน้าเตาแล้วใช้ประสบการณ์ดูสีว่าครกสุกหรือไม่ โดยลักษณะปากครกเมื่อสุกแล้วเมื่อทุบดูเนื้อข้างในจะมีสีน้ำตาลจนถึงดำเหมือนกับข้างนอก หรือถ้าปากครกที่ยังไม่สุกเมื่อทุบดูเนื้อด้านในจะมีสีน้ำตาลหรือขาว

5. ขั้นตอนการเปิดปากเตาและนำครกออกมา เมื่อชาวบ้านเห็นว่า “ครกสุก” โดยใช้ภูมิปัญญาการดูสีครกปากเตาและควันไฟ จะทำการปิดเตาและปล่อยให้เย็นประมาณ 5-7 วัน แล้วเปิดปากเตาเพื่อนำครกออกมาวางด้านนอกเตาโดยใช้แรงงานคน ทั้งนี้การเผาแต่ละครั้งจะจำหน่ายได้ครั้งละ 50,000-100,000 บาท ขึ้นอยู่กับขนาดของเตา โดยแยกขายหน้าเตาตามขนาดตั้งแต่ราคา 20-150 บาท

จากข้อมูลข้างต้นข้อสังเกตชี้ทางภูมิศาสตร์ภาษาไทยคือ “ครกดินเผาบานกลาง” ส่วนชื่อภาษาอังกฤษคือ “ Khok Din Phao Ban Klang ” หรือ “ Ban Klang Clay Mortar ” โดยแหล่งภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียนและ

ผู้ผลิตอยู่ในพื้นที่ ตำบลบ้านกลาง อำเภотаอเน จังหวัดนครพนม และให้คำนิยามของสินค้า “ครกดินเผาบ้านกลาง” คือครกดินเผาที่มีสีน้ำตาลจนถึงดำ มีความแกร่งเมื่อเคาะจะมีเสียงดังกังวาน ทนต่อแรงกระแทก ผลิตจากบ่อดินเหนียวที่อยู่ในหนองกุดข้าวบ้านกลาง ตำบลโนนตาล อำเภотаอเน จังหวัดนครพนม

ภาพที่ 2 ผลิตภัณฑ์กักบ้านเหล่าพัฒนา

2.2 ผลิตภัณฑ์กักบ้านเหล่าพัฒนา

ตำบลเหล่าพัฒนาเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอนาหว้า พื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม มีต้นกกขึ้นตามหนองน้ำมากมาย โดยเฉพาะต้นกกบ้านเหล่าพัฒนา เป็นต้นกกที่มาจากบริเวณอ่างเก็บน้ำห้วยหนองโคกบ้านเหล่าพัฒนา และหนองน้ำบ้านหนองดุด ซึ่งเป็นน้ำกร่อย โดยชาวบ้านจะมีการแบ่งพื้นที่ในการปลูกต้นกก (ครอบครัวละประมาณ 1 งาน) ทั้งหมดประมาณ 400 ไร่ การปลูกเองตามหนองน้ำธรรมชาติหรือทุ่งนา ใช้เวลาประมาณ 3 เดือน สามารถเก็บเกี่ยวมาทำผลิตภัณฑ์ได้ และสามารถเก็บติดต่อกันได้ 3 ปี ปัจจุบันมีเนื้อที่กว่า 200 ไร่ ซึ่งจะนำมาจักเป็นเส้น ก่อนที่จะเอาไปตากให้แห้ง สามารถนำมาย้อมสีให้เกิดความสวยงามตามต้องการ และนำไปจักสาน

ภูมิปัญญาชาวบ้านทำเครื่องจักสานจากต้นกกมีมาแต่บรรพบุรุษ และมีการพัฒนาต่อยอด คิดค้นทำผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากเส้นกกเป็นอาชีพเสริม จาก

เดิมเป็นผลิตภัณฑ์เสื่อกกปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์มากกว่า 1,000 รายการ อาทิ เสื่อกก ที่รองแก้ว กระเปาะสะพาย รวมถึงเครื่องจักสานเส้นกกใช้ประดับตกแต่ง

ลักษณะโดดเด่นของผลิตภัณฑ์กักบ้านเหล่าพัฒนาคือผลิตจากเส้นใยกก เส้นกกทำมาจากต้นกกที่มาจากบริเวณอ่างเก็บน้ำห้วยหนองโคกบ้านเหล่าพัฒนา และหนองน้ำบ้านหนองดุด ต้นกกเหล่านี้นักเป็นเส้นง่าย ใส่งกน้อย เส้นกกที่ได้จะมีความเหนียว นุ่ม ยาว เส้นใหญ่แข็งแรง และมีความทนทาน ใช้ได้นาน เมื่อใช้ไปนานๆ จะมีความเงาเป็นธรรมชาติ และลักษณะโดดเด่นของอีกประการคือผลิตภัณฑ์แปรรูปหลากหลายจากกก

กระบวนการผลิตกระบวนการผลิตเส้นกก

1. ขั้นตอนการปลูกการดูแลรักษาและเก็บเกี่ยว ในแปลงกกที่ปลูก การเลือกพื้นที่ที่จะปลูกบริเวณหนองโคกหรือหนองดุด ซึ่งเป็นดินเลน อยู่ในที่ลุ่ม มีน้ำขังอยู่เสมอ และทำคันนาสำหรับขังน้ำ ทำการไถพรวนดินและปรับหน้าดินให้เรียบ นำเหง้ากกสำหรับปักดำโดยคัดเอาเฉพาะต้นกกที่มีหน่อขึ้นมา 2 - 3 หน่อ มาดำเช่นเดียวกันกับการดำนาข้าว การปักดำลงในนาทำให้มีระยะห่างประมาณ 1 เมตร

2. ขั้นการเก็บเกี่ยว ต้นกกที่ปักดำใหม่เมื่อมีอายุได้ 120 - 150 วัน ความสูงของลำต้นกกประมาณ 90 - 120 เซนติเมตร หรือสังเกตดอกกกจะมีสีขาวอมเหลือง แสดงว่าดอกกกกำลังจะบานจึงทำการตัดต้นกก เมื่อตัดกกไปแล้วหัวกกยังอยู่และจะแทงหน่อขึ้นมาเป็นลำต้นใหม่และสามารถตัดกกได้อีกหลายรอบ การตัดกกใช้มีดขอบาง ๆ เกี่ยวให้ต้นกกให้ขาดโดยเหลือดอกไว้ 10 - 15 เซนติเมตร กระทั่งให้เสมอกัน ใช้มือจับปลายต้นกกและมัดรวมกันเพื่อนำไปตัดแยกขนาดต่อไป

3. ขั้นตอนการจักกก ชาวบ้านจะนำต้นกกสดมาผ่าเป็นซีกเล็ก ๆ 2-3 ซีกต่อต้น ใช้มีดขุดเยื่อสีขาวที่อยู่แกนกลางของกกทิ้ง เหลือไว้แค่เปลือกนอกสีเขียวเท่านั้น มัดปลายรวมกัน 1 กำมือ แล้วนำไปตากให้แห้งใช้เวลา 4 - 5 วัน เส้นกกจะมีความมันเงาและเหนียว

4. ขั้นตอนการผลิต ก่อนนำไปผลิตต้องทำความสะอาดเส้นกกด้วยการล้างเส้นกก จากนั้นนำไปตากให้แห้งแล้วจึงนำมาผลิตโดยการนำเส้นกกไปทอเป็นเสื่อ

หรือการนำไปจักสาน เครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น กระเป๋ ตะกร้า หมอน ที่รองจาน ถังใส่ทิชชู หมวก เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้นชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภาษาไทยคือ "ผลิตภัณฑ์กกบ้านเหล่าพัฒนา" ส่วนชื่อภาษาอังกฤษคือ "Phitphanth Kok Ban Lao Pattana" ภาษาอังกฤษ "หรือ" "Ban Lao Pattana Sedge Products" โดยแหล่งภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียนและผู้ผลิตอยู่ในพื้นที่ ตำบลเหล่าพัฒนา อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม และให้คำนิยามของสินค้า "ผลิตภัณฑ์กกบ้านเหล่าพัฒนา" หมายถึง เส้นกกหรือผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเส้นกก ที่ได้จากต้นกก จากแหล่งปลูกต้นกกบริเวณอ่างเก็บน้ำห้วยหนองโคก บ้านเหล่าพัฒนา และหนองน้ำบ้านหนองดุด ตำบลเหล่าพัฒนา อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม โดยเส้นกก ก่อนนำไปผลิตต้องทำความสะอาดเส้นกกด้วยการล้างเส้นกกด้วยผงซักฟอกและแช่น้ำยาปรับผ้านุ่มก่อน จากนั้นนำไปตากให้แห้งแล้วจึงนำมาผลิตและนำมาแปรรูป ทอเป็นเสื่อ หรือการนำไปจักสาน เครื่องใช้ต่างๆ เช่น กระเป๋า ตะกร้า หมอน ที่รองจาน ถังใส่ทิชชู หมวก เป็นต้น

ภาพที่ 3 มันทกน้ำก้ำก้าตพม

2.3 มันทกน้ำก้ำก้าตพม

อำเภอธาตุพนม ตั้งอยู่บริเวณที่ราบสูงภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน อยู่ด้านทิศใต้ของจังหวัดนครพนม มีลักษณะเป็นแนวยาวเลียบไปตามแม่น้ำโขง ยาวประมาณ 40 กิโลเมตร ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ไม่มีภูเขา มีป่าไม้ สลับ แม่น้ำสำคัญ ได้แก่ แม่น้ำโขง ลำน้ำก้ำ ลำน้ำห้วยแคน และลำน้ำห้วยบังฮวก อ่างเก็บน้ำดงหมู เป็นต้น ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม เป็นแหล่งปลูก "มันทก" หรือ "มันทก" ที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีพื้นที่ปลูกมันทกบริเวณริมน้ำโขง โดยมีพื้นที่ปลูกมันทกมีมากในตำบลน้ำก้ำ ตำบลธาตุพนม และตำบลพระกลางทุ่ง

โดยมีเกษตรกรผู้ปลูกมันทก 395 ครัวเรือน ในพื้นที่ปลูก 710 ไร่ สามารถให้ผลผลิตได้ 2,130 ตัน หรือเฉลี่ย 3,000 กิโลกรัมต่อไร่ "มันทก" จึงเป็นพืชเศรษฐกิจที่ปลูกได้ง่าย เหมาะปลูกในพื้นที่ดินร่วนปนทราย แลบริมน้ำโขง โดยเฉพาะตามแนวตลิ่งที่น้ำโขงลดถดถอย เนื่องจากมีความชื้น ไม่ต้องรดน้ำ ไม่ต้องดูแลยุ่งยาก ปัจจุบันสามารถปลูกมันทกเป็น 3 รอบการผลิต ตามพื้นที่ คือ พื้นที่นาปลูกช่วงมกราคม-เมษายน พื้นที่สวน ปลูกช่วงพฤษภาคม-สิงหาคม และพื้นที่ริมแม่น้ำโขง ปลูกช่วงกันยายน-ธันวาคม โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลงานนมัสการ พระธาตุพนม มีประชาชนเดินทางมากราบไหว้ทำบุญเพื่อความเป็นสิริมงคลเมื่อเดินทางกลับประชาชนนิยมซื้อมันทกกลับไปรับประทานหรือเป็นของฝาก ส่งผลให้เกิดการสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรที่ขายมันทกจำนวนมาก

ลักษณะโดดเด่นของมันทกน้ำก้ำก้าตพม คือใช้ พันธุ์มันทกพันธุ์หัวใหญ่ (พันธุ์หนัก) และพันธุ์หัวเล็ก (พันธุ์เบา) รูปทรงหัว รูปปร่างไม่แน่นอน เป็นหัวรูปทรงกลมแบนหรือกลมรี เปลือกบางมีสีขาวอมครีม เนื้อมันทกมีสีขาว เมื่อรับประทานจะกรอบ ไม่มีเสี้ยน และรสชาติ หวาน และลักษณะโดดเด่นของมันทกน้ำก้ำก้าตพมอีกประการคือดินที่ใช้เพาะปลูกกันคือบริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขงเป็นชุดดินชุมพลบุรี (Chp) อยู่ในกลุ่มชุดดินที่ 38 การจำแนกดิน (USDA) Coarse-loamy, mixed, active, isohyperthermic Fluventic Dystrusteps เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนถึงทรายปนดินร่วน ชั้นเนื้อดินและสีจะแตกต่างกัน เห็นได้ชัดเจนเป็นสีน้ำตาล น้ำตาลเข้มหรือน้ำตาลขีด ดินดังกล่าวมีคุณสมบัติทางเคมีบางประการของดินชั้นไทรพรอน (ชั้นที่ 1 ระดับความลึก 0-20 เซนติเมตร) พบว่า มีความเป็นกรด โดยมีค่า pH เท่ากับ 4.25 มีปริมาณอินทรีย์วัตถุอยู่ในระดับปานกลาง ปริมาณฟอสฟอรัส เท่ากับ 7.30 ppm ปริมาณโพแทสเซียม เท่ากับ 40.50 ppm ส่วนดินชั้นล่าง (ชั้นที่ 2 ระดับความลึก 20-42 เซนติเมตร) มีค่า pH เท่ากับ 4.60 ปริมาณของฟอสฟอรัส และโพแทสเซียม เท่ากับ 2.50 และ 18 ppm ตามลำดับ นอกจากนั้น ลักษณะภูมิอากาศของอำเภอธาตุพนม เป็นสภาพภูมิอากาศแบบมรสุมเมืองร้อน ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยของจังหวัดนครพนม ประมาณ 74 % ความเร็วลม

เฉลี่ยสูงประมาณ 6-14 Knots มีฝนเฉลี่ยตลอดปีประมาณ 1,430.9 มิลลิเมตร

กระบวนการผลิตมันแกวน้ำก่ำธาตุพนม

1. ขั้นตอนการเตรียมดินปลูก มันแกวชอบดินร่วนทรายที่มีการระบายน้ำดีมีการเตรียมดินดี ไม่ชอบดินเหนียว ไม่ชอบน้ำขังชอบดินร่วนทราย การเตรียมดินก็เหมือนกับการปลูกพืชไร่อื่น ๆ มีการไถพรวนเพื่อให้ดินร่วนโปร่ง เก็บวัชพืชออกให้หมด และยกร่องเพื่อปลูกมันแกวบนสันร่อง

2. ขั้นตอนการปลูก ไถยกร่องให้สันร่องกว้างประมาณ 50 เซนติเมตร ระยะระหว่างร่องประมาณ 30 เซนติเมตร ปลูกด้วยเมล็ด หลุมละ 2-3 เมล็ด ระยะระหว่างต้นแตกต่างกันตามพันธุ์โดยพันธุ์หัวเล็ก 15 x 15 เซนติเมตร และพันธุ์หัวใหญ่ ระยะห่างระหว่างต้น 20 x 20 เซนติเมตร พื้นที่ 1 ไร่ ใช้เมล็ดพันธุ์ประมาณ 8 สำหรับการปลูกมันแกวในฤดูฝนนั้น จำเป็นต้องเด็ดยอดและดอกเพื่อกระตุ้นการลงหัว

3. ขั้นตอนการเก็บเกี่ยว ผลผลิตมันแกวที่พร้อมเก็บเกี่ยวต้องมีอายุอยู่ในช่วง 3 – 4 เดือน หลังปลูก วิธีการเก็บเกี่ยวใช้แรงงานคนถอนต้นและหัวขึ้นมาจากดินมัดเป็นกลุ่มหรือจุก แล้วล้างด้วยน้ำเปล่า

จากข้อมูลข้างต้นชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภาษาไทยคือ มันแกวน้ำก่ำธาตุพนม ส่วนชื่อภาษาอังกฤษคือ “Nam Kam That Phanom Yam Bean/Mun Kaew Nam Kam That Phanom” โดยแหล่งภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียนและผู้ผลิตอยู่ในพื้นที่ตำบลน้ำก่ำ ตำบลธาตุพนม และตำบลพระกลางทุ่ง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม และให้คำนิยามของสินค้า “มันแกวน้ำก่ำธาตุพนม” มันแกวพันธุ์หัวใหญ่ (หนัก) และพันธุ์หัวเล็ก (เบา) มีลักษณะเป็นหัว รูปร่างไม่แน่นอน เป็นหัวรูปทรงกลมแบน หรือกลมรี เปลือกบาง สีขาวอมครีม เนื้อขาว กรอบ หวาน ไม่มีเสี้ยน ซึ่งพื้นที่ปลูกใน พื้นที่ตำบลน้ำก่ำ ตำบลธาตุพนม และตำบลพระกลางทุ่ง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

จากข้อมูลการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกในผลิตภัณฑ์ทั้ง 3 ชนิด ผู้วิจัยยกร่างคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อนำเสนอผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสินค้า

แต่ละชนิด ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้ประกอบ และคณะกรรมการตรวจสอบกระบวนการผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ระดับพื้นที่ เพื่อร่วมกันพิจารณาความถูกต้องของข้อมูลโดยลงพื้นที่จัดประชุมเพื่อตรวจสอบร่างคำขอสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ร่วมกับหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ครั้งดังนี้ ครั้งที่ 1 การจัดประชุมการจัดทำคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย สินค้า “มันแกวน้ำก่ำธาตุพนม” ณ หอประชุมวิทยาลัยธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม จำนวนผู้เข้าร่วมจำนวน 228 คน ในระหว่างวันที่ 16 ธันวาคม 2565 ครั้งที่ 2 การจัดประชุมการจัดทำคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย สินค้า “ครกดินเผาบ้านกลาง” ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ผู้เข้าร่วมจำนวน 152 คน ในระหว่างวันที่ 19 ธันวาคม 2565 และครั้งที่ 3 การจัดประชุมการจัดทำคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย สินค้า “ผลิตภัณฑ์กักบ้านเหล่าพัฒนา” ณ องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่าพัฒนา อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม ผู้เข้าร่วมจำนวน 227 คน ในระหว่างวันที่ 23 ธันวาคม 2565 ผู้วิจัยนำผลการการจัดประชุมการจัดทำคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) เสนอต่อคณะกรรมการขับเคลื่อนและบริหารจัดการสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) จังหวัดนครพนม เพื่อพิจารณาคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สินค้า ครกดินเผาบ้านกลาง ผลิตภัณฑ์กักบ้านเหล่าพัฒนา และมันแกวน้ำก่ำธาตุพนม พร้อมเอกสารประกอบ ได้แก่ คู่มือปฏิบัติงานสำหรับสมาชิกผู้ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แผนการตรวจสอบควบคุมสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รายละเอียดผู้มีหน้าที่ตรวจสอบสินค้าสำเนาคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการการตรวจสอบรับรองรายชื่อสมาชิกผู้ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และพื้นที่และปริมาณการผลิตสินค้า คณะกรรมการขับเคลื่อนและบริหารจัดการสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) จังหวัดนครพนมเห็นชอบให้มีการยื่นคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทั้ง 3 สินค้าเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2566 เลขที่คำขอครั้งนี้ มันแกวน้ำก่ำธาตุพนม เลขที่คำขอ 66100317 ครกดินเผาบ้านกลาง เลขที่คำขอ 66100318 และผลิตภัณฑ์กักบ้านเหล่าพัฒนา เลขที่คำขอ 66100319

ภาพที่ 4 ภาพแสดงแผนที่แหล่งภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียนและผู้ผลิต ครกดินเผาบ้านกลาง ผลิตภัณฑ์กอกบ้านเหล่าพัฒนา และมันแกวน้ำงำท่าตุนตามลำดับ

ตารางที่ 2 จำนวน ผู้ผลิต และผู้ประกอบการที่คาดว่าจะขอใช้ตรา GI จาก 3 สินค้า

สินค้า	เลขที่คำขอ	จำนวนผู้ผลิต / ผู้ประกอบการ
มันแกวน้ำงำท่าตุน	66100317	192
ครกดินเผาบ้านกลาง	66100318	25
ผลิตภัณฑ์กอกบ้านเหล่าพัฒนา	66100319	86

จากตารางที่ 2 สมาชิกผู้ที่จะขอใช้ตราสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จากจำนวน 3 สินค้า คือ 303 ราย แบ่งเป็น สินค้ามันแกวน้ำงำท่าตุน 192 ราย สินค้าครกดินเผาบ้านกลาง 25 ราย และสินค้าผลิตภัณฑ์กอกบ้านเหล่าพัฒนา 86 ราย ซึ่งกลุ่มผู้ที่จะขอใช้ตราสินค้า GI คือกลุ่มคนสำคัญสำหรับการใช้ประโยชน์จากการนำตราสินค้า GI เหล่านี้ไปสร้างโอกาสในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตัวสินค้า และการเพิ่มมูลค่าด้านการตลาด

อภิปรายผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัย

สินค้าชุมชนท้องถิ่นของจังหวัดนครพนมที่มีศักยภาพเข้าข่ายเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยทั้ง 7 รายการได้ ดังนี้ ครกดินเผาบ้านกลาง ผลิตภัณฑ์กอกบ้านเหล่าพัฒนา มันแกวน้ำงำท่าตุน ผ้ามุกนครพนม อูเรณู ข้าวเหนียวและข้าวปุ้นเรณู ตามลำดับ โดยเป็นสินค้าประเภทหัตถกรรม สินค้าประเภทแปรรูปอาหาร และเครื่องดื่ม และสินค้าทางการเกษตร และเมื่อคัดเลือกสินค้าที่การขอขึ้นทะเบียน GI ได้คัดเลือกผลิตภัณฑ์ให้เหลือจำนวน 3 ชนิดได้แก่ ครกดินเผาบ้านกลาง ผลิตภัณฑ์กอกบ้านเหล่าพัฒนา และมันแกวน้ำงำท่าตุนซึ่งเป็น

สินค้าประเภทหัตถกรรม และสินค้าทางการเกษตร การดำเนินการดังกล่าวเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของแหล่งผลิตสินค้า หน่วยงานในจังหวัดนครพนมในรูปแบบของคณะกรรมการขับเคลื่อนและบริหารจัดการสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) จังหวัดนครพนม โดยมีมหาวิทยาลัยนครพนมในฐานะภาควิชาการเป็นที่ปรึกษาและสนับสนุนการวิจัยอย่างเป็นระบบทำให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายของการดำเนินงาน

2. อภิปรายผลการวิจัย

2.1 สินค้าชุมชนท้องถิ่นของจังหวัดนครพนมที่มีศักยภาพในการยื่นขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย สินค้าชุมชนท้องถิ่นของจังหวัดนครพนมที่มีศักยภาพในการยื่นขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยในปี พ.ศ.2565 เป็นสินค้าประเภทหัตถกรรม และสินค้าทางการเกษตร ซึ่งมีสินค้าประเภทหัตถกรรมเพิ่มเติมขึ้นมาจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดนครพนมที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว ทั้งสี่ประดท่าอูเท (ปี พ.ศ.2556) และลั่นจันครพนม (ปี พ.ศ.2556) ซึ่งเป็นสินค้าทางการเกษตร ทำให้เห็นแนวโน้มของสินค้าชุมชนที่มีศักยภาพอื่น ๆ ที่จะสามารถนำมาเพิ่มศักยภาพเพื่อขอขึ้นทะเบียนในปีถัดไป โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ประเภทแปรรูปอาหารและเครื่องดื่มที่โดดเด่นอย่าง “อูเรณู” และ “ข้าวปุ้นเรณู” ซึ่งเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงที่เป็นของฝากสำหรับคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่มาเยือนจังหวัดนครพนม อย่างไรก็ตามแม้มีข้อสังเกตจาก เกรลิน ต่อปัญญาชาญ (2561) ที่กล่าวว่ากฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยสามารถให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นอาหารได้ แต่มีข้อจำกัดกรณีที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นอาหารไม่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์หรือกรณีที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แพร่หลายไปหลายท้องถิ่นที่ไม่สามารถได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ ประกอบกับข้อจำกัดเรื่องผู้ผลิตต้องอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์และความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติ คำว่าสินค้าเกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์ ต้องมีวัตถุดิบและกระบวนการผลิตทุกขั้นตอนภายในแหล่งภูมิศาสตร์ จากข้อสังเกตดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่า ผลิตภัณฑ์ประเภทแปรรูปอาหารและเครื่องดื่มที่โดดเด่นอย่าง “อู

เรณู” และ “ข้าวปุ้นเรณู” มีความเชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ที่อยู่ในพื้นที่อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนมอย่างชัดเจนทั้งในเรื่องภูมิปัญญา แหล่งผลิต ผู้ผลิตและความโดดเด่นที่แตกต่างจาก อุ และ ข้าวปุ้น จากแหล่งผลิตอื่นสินค้า สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ถึงแหล่งที่มา นอกจากนี้ยังพบว่ามีการขึ้นทะเบียน ข้าวปุ้นและอุเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ใด

กรณี “ครกดินเผาบ้านกลาง” แม้พื้นฐานเดิมจะไม่ใช่ของคนในพื้นที่โดยตรงแต่รับการถ่ายทอดการปั้นเครื่องปั้นดินเผาจากช่างที่เดินทางมาจากจังหวัดอุบลราชธานี แต่ก็สามารถรักษาลักษณะการผลิตและผนวกเข้ากับภูมิประเทศโดยเฉพาะแหล่งดินเหนียวของบ้านโคกกลางทำให้เป็นลักษณะพิเศษที่โดดเด่นและมีเพียงแห่งเดียวในจังหวัดนครพนม จนได้รับการยอมรับให้เสนอขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมนั้นย่อมมีการรับเอาและเปลี่ยนแปลงไปตามบริบท สอดคล้องกับการศึกษาของ ชฎาพร โพธิ์สุวรรณ และ นภีธา จิวรรณ (2566) ที่อธิบายปรากฏการณ์ของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ “โอ่งมังกรราชบุรี” เป็นผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตจากดินเหนียวสีน้ำตาลแดงสลับจุดขาว หรือดินสีมันปูที่พบในเขตพื้นที่อำเภอเมืองราชบุรี และอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ทั้งประเภทเคลือบและไม่เคลือบด้วยน้ำเคลือบสีเถ้า มีการตกแต่งลวดลายเป็นลายมังกรหรือลายอื่น ๆ ทั้งแบบเรียบและแบบนูน รวมทั้งที่ไม่มีการตกแต่งลวดลาย ซึ่งผลิตตามกรรมวิธีและขั้นตอนดั้งเดิมแบบจีนที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา ผนวกเข้ากับภูมิปัญญาของคนราชบุรี อัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ของโอ่งมังกรราชบุรี ในส่วนสินค้าที่มีความใกล้เคียงกันคือสินค้าประเภทครกที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิชาติแล้วอาทิ ครกหินแกรนิตตาก(ทะเบียนเลขที่ สข 65100171) ก็ใช้ความโดดเด่นในด้านวัตถุดิบนำมาทำครกกล่าวคือการสร้างครกโดยหินแกรนิตซึ่งเป็นหินอัคนีมวลไพศาล (กรมทรัพยากรพิสัยสินทางปัญญา, 2565) และครกหินอ่างศิลา (ทะเบียนเลขที่ สข 56100057) แม้การสร้างครกจะใช้หินแกรนิตจากนอกพื้นที่แต่ยังได้รับการทะเบียนเลขที่ (กรมทรัพยากรพิสัยสินทางปัญญา, 2556)

ส่วนกรณีของผลิตภัณฑ์กักบ้านเหล่าพัฒนานั้นมุ่งเน้นการคุ้มครองผลิตภัณฑ์ที่ทำจากกกซึ่งสอดคล้องกับสินค้าที่ทำจากกกที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้วได้แก่ เสื่อกกบ้านสร้าง (ทะเบียนเลขที่ สข 64100166) ที่ขอบเขตการคุ้มครองทั้งเสื่อกกและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเสื่อกกของพื้นที่ 9 ตำบลในเขตอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี (กรมทรัพยากรพิสัยสินทางปัญญา, 2564) นอกจากนี้ยังพบการเสนอสินค้า “เสื่อกกนาหม่อม” ของจังหวัดอำนาจเจริญเพื่อจัดทำคำขอเพื่อขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์, 2566) ดังนั้นความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์กักบ้านเหล่าพัฒนาควรให้ความสำคัญของพื้นที่ปลูกเป็นสิ่งสำคัญและสายพันธุ์ของกกเป็นสิ่งสำคัญ

กรณี “มันแกวน้ำท่าธาตุพนม” ที่โดดเด่นในด้านแหล่งปลูกโดยมีพื้นที่ปลูกมันแกวบริเวณริบแม่น้ำโขง ดินทรายโขงที่โปร่งไม่อุ้มน้ำมาก ส่งผลให้เปลือกมันแกวเป็นสีขาวนวล สวยงาม ซึ่งแตกต่างจากแหล่งอื่นที่ปลูกในแปลงนา อย่างไรก็ตามแม้จะมีสินค้าที่ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปแล้วอย่าง “มันแกวบริบือ” (ทะเบียน สข 65100182) ซึ่งนิยามมันแกวน้ำท่าธาตุพนมที่มีลักษณะหัวกลมแป้น อวบใหญ่ เปลือกบางสีน้ำตาลอ่อนลอกออกจากเนื้อได้ง่าย เนื้อมีสีขาว เส้นใยในเนื้อมาก ปริมาณของน้ำในเนื้อมาก รสสัมผัสกรอบ รสชาติหวานและมัน ปลูกและผลิตในเขตพื้นที่อำเภอบริบือและอำเภอกุดรัง ของจังหวัดมหาสารคาม (กรมทรัพยากรพิสัยสินทางปัญญา, 2565) แต่ความโดดเด่นของแปลงปลูกบริเวณริบแม่น้ำโขงที่เป็นชุดดินชุมพลบุรี (Chp) เป็นดินร่วนถึงทรายปนดินร่วนชั้นดินในระดับความลึก 0-20 เซนติเมตร พบว่ามีความเป็นกรด โดยมีค่า pH เท่ากับ 4.25 ปริมาณฟอสฟอรัส เท่ากับ 7.30 ppm ปริมาณโพแทสเซียม เท่ากับ 40.50 ppm ส่วนดินชั้นล่างระดับความลึก 20-42 เซนติเมตร มีค่า pH เท่ากับ 4.60 ปริมาณของฟอสฟอรัส และโพแทสเซียม เท่ากับ 2.50 และ 18 ppm ตามลำดับ ลักษณะพิเศษของดินเหล่านี้จะทำให้ “มันแกวน้ำท่าธาตุพนม” มีความโดดเด่นและแตกต่าง ทั้งนี้หากสามารถเชื่อมโยงสู่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้จะช่วยให้มีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัด

นครพนมในประเด็นการพัฒนาที่ 1 การพัฒนาคุณภาพทางการท่องเที่ยวและบริการ ซึ่งพบว่าตัวอย่างของการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตัวอย่างกรณีประเทศฝรั่งเศสสร้างมาตรฐาน AOC และ GI ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่หรือแหล่งผลิตของสินค้าที่ได้รับมาตรฐานทั้งสองชนิดมาเป็นจุดท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาภูมิปัญญาและความพิเศษของสินค้าเหล่านั้น (อภิชาติ เพิ่มขวลิต, ออนไลน์) ในส่วนของไทยกรมทรัพยากรสินทรัพย์ทางปัญญามีนโยบายเชิงรุกผลักดันแหล่งผลิตสินค้า GI เข้าเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางท่องเที่ยวไทย โดยบูรณาการความร่วมมือกับกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า GI ไทย และต่อยอดแหล่งผลิตให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแห่งใหม่ สร้างโอกาสและสร้างรายได้ให้ผู้คนในชุมชน พร้อมสนับสนุนอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้เติบโตอย่างยั่งยืน (Thailand Plus, 2566)

2.2 กระบวนการของการศึกษาศักยภาพสินค้าชุมชนในจังหวัดเพื่อจัดทำข้อเสนอการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

การดำเนินการในการศึกษาศักยภาพสินค้าชุมชนในจังหวัดเพื่อจัดทำข้อเสนอการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงการยื่นขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จังหวัดนครพนม กระบวนการดังกล่าวเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมจากแหล่งผลิตสินค้าตลอดห่วงโซ่อุปทาน หน่วยงานในจังหวัดนครพนมในรูปแบบของคณะกรรมการขับเคลื่อนและบริหารจัดการสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) จังหวัดนครพนม โดยมีมหาวิทยาลัยนครพนมในฐานะภาควิชาการเป็นที่ปรึกษาและสนับสนุนการวิจัยอย่างเป็นระบบเป็นรูปแบบที่ทำให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายของการดำเนินงานซึ่งสามารถเป็นต้นแบบสำหรับการดำเนินงานในจังหวัดอื่น ๆ เพื่อให้การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีจำนวนเพิ่มขึ้น ดังนั้นมหาวิทยาลัยในพื้นที่ควรขยายพื้นที่การศึกษาศักยภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในจังหวัดใกล้เคียง และ

ประเทศเพื่อนบ้านที่ขาดแคลนหน่วยงานที่สนับสนุนภาควิชาการ เพื่อเพิ่มจำนวนสินค้าที่ยื่นขอเพื่อการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือจัดตั้งศูนย์วิจัยเฉพาะทางสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อผลักดันสิ่งบ่งชี้ให้ครบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นเรศ ชูดวง (2550) ที่เสนอว่าหลักเกณฑ์ในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศไทยยังมีจุดอ่อนซึ่งทำให้คนในชุมชนหรือผู้ที่ประสงค์จะขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ยังขาดศักยภาพที่จะขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ควรจัดให้หน่วยงานที่จะให้ความช่วยเหลือ หรือให้คำปรึกษาให้ความรู้แก่ประชาชนหรือบุคคลที่ต้องการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในขณะเดียวกันหน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงอย่างกรมทรัพยากรสินทรัพย์ทางปัญญาควรร่วมมือกับสถาบันการศึกษา กระทรวงมหาดไทยเพื่อเพิ่มศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ให้สามารถเป็นผู้ยื่นขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้แก่สินค้าในพื้นที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ บริหารอยู่ อันเป็นไปตามแนวคิดการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะการปกครองส่วนท้องถิ่นในการสร้างให้เป็นประชาธิปไตยที่ดีหัวใจสำคัญคือการให้มีการปกครองตัวเองซึ่งนำไปสู่การยกระดับการพัฒนาท้องถิ่นที่ดี (สุรภัทร์ พิไชยแพทย์, 2561)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะต่อนโยบายรัฐ : รัฐบาลควรมีนโยบายส่งเสริมการบริโภคสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อให้ผู้บริโภคเข้าถึง เห็นคุณค่าและคุณภาพของสินค้า ทำให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น สร้างงานสร้างอาชีพลดปัญหาแรงงานชนบทอพยพเข้าสู่เมือง และสนับสนุนทุนวิจัยและพัฒนาการส่งเสริมและกลยุทธ์ทางการการตลาดในสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อยกระดับรายได้ของประชาชนในจังหวัด และการเชื่อมโยงสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับการท่องเที่ยว

2. ข้อเสนอแนะต่อจังหวัดและกลุ่มจังหวัด : หน่วยงานราชการในจังหวัด ภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาควรบูรณาการการสำรวจและศึกษาศักยภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้

ทางภูมิศาสตร์โดยการร่วมบูรณาการทั้งบุคลากรงบประมาณ และกระบวนการทำงานเพื่อเพิ่มจำนวนสินค้าที่ยื่นขอเพื่อการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ไม้ควรเป็นงบประมาณของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเพียงอย่างเดียว อีกทั้งควรมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อความเชื่อมโยงในสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในจังหวัดนครพนม กลุ่มจังหวัด และประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งสินค้าที่ขึ้นทะเบียนแล้วและสินค้าที่ยื่นขอขึ้นทะเบียนและอยู่ในระหว่างพิจารณา

กลุ่มจังหวัดผลักดัน Soft Power ในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และสนับสนุน Soft Powerสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

สำหรับปีงบประมาณต่อไปจังหวัดนครพนมและกลุ่มจังหวัด ควรศึกษาและเพิ่มศักยภาพผลิตภัณฑ์ประเภทแปรรูปอาหารและเครื่องดื่มที่โดดเด่นอย่าง “อุ

เรณู” และ “ข้าวปุ้นเรณู” มีความเชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ที่อยู่ในพื้นที่อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนมอย่างชัดเจนทั้งในเรื่องภูมิปัญญา แหล่งผลิต ผู้ผลิตและความโดดเด่นที่แตกต่างจาก อุ และ ข้าวปุ้น จากแหล่งผลิตอื่นให้ได้ยื่นขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ต่อไป

3. ข้อเสนอแนะต่อสถาบันการศึกษา :

มหาวิทยาลัยในพื้นที่ควรขยายพื้นที่การศึกษาศักยภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในจังหวัดใกล้เคียง และประเทศเพื่อนบ้านที่ขาดแคลนหน่วยงานที่สนับสนุนภาควิชาการ เพื่อเพิ่มจำนวนสินค้าที่ยื่นขอเพื่อการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือจัดตั้งศูนย์วิจัยเฉพาะทางสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ส่วนหน่วยงานการศึกษาในระดับอื่นควรสนับสนุนหลักสูตรท้องถิ่นหลักสูตรระยะสั้นเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2565). การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ครกหินแกรนิตตาก ทะเบียนเลขที่ สข 65100171.

ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา.<https://www.ipthailand.go.th/images/3534/2565/GI/GI65100171.pdf>

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2566). การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ครกหินอ่างศิลา ทะเบียนเลขที่ สข 56100057.

ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา.<https://www.ipthailand.go.th/th/gi-011/item/57-สข-56100057-ครกหินอ่างศิลา-2.html>

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2565). การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มันแกวบริบือ ทะเบียนเลขที่ สข 65100182.ประกาศ

กรมทรัพย์สินทางปัญญา.<https://www.ipthailand.go.th/th/gi-011/item/gi65100182.html>

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2564). การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เสื่อกกบ้านสร้าง ทะเบียนเลขที่ สข 64100166.

ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา.<https://www.ipthailand.go.th/th/gi-011/item/166-สข-64100166-เสื่อกกบ้านสร้าง.html>

เกวลิน ต่อปัญญาชาญ. (2561). สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และการรับรองผลิตภัณฑ์พิเศษซึ่งรับรองการผลิตด้วยวิธีดั้งเดิมกับการ

คุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นอาหารไทย. วารสารสุขโขทัยธรรมาธิราช.31(1). 36-53.

ชญาพร โพธิ์สุวรรณ และนภธีรา จิวอรธ. (2566). โองมั่งกรราชบุรี: เครื่องปั้นดินเผาที่มีอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่.

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.6(1), 1-12.

นเรศ ชูดวง. (2550). วิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศไทย.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/913/1/naret_choo.pdf

สุรภัทร์ พิไชยแพทย์.(2561). อนาคตท้องถิ่นไทยที่มีใช้รัฐส่วนกลาง : สิ่งที่ขาดหายไปจากการกระจายอำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารการเมือง บริหาร และกฎหมาย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. 10(2), 331-356.

สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์.(2566). <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG230613134429396>

สำนักข่าวไทยแลนด์พลัส ออนไลน์.(2566). กรมทรัพยากรทางปัญญา จับมือ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เตรียมดันแหล่งผลิตสินค้า GI เป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางท่องเที่ยวไทย. <https://www.thailandplus.tv/archives/664661>

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.(2546).พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546. https://www.ipthailand.go.th/images/781/GI_footnote_key_word.pdf

อภิชาติ เพิ่มสวัสดิ์.สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) และ มาตรฐานคุ้มครองแหล่งกำเนิด (AOC) กับการท่องเที่ยวในประเทศฝรั่งเศส. http://www.bonjourajarnton.com/images/sub_1259122352/indication%20geo%20et%20tourismef.pdf